

Sfântul
IOAN DIN RILA
Făcătorul de minuni

Viața, testamentul, minunile, acatistul

ediția a doua, revizuită

Traducere din limba bulgară
Gheorghiță Ciocioi și Petre-Valentin Lică

editura
Σοφία

București

Cuvânt înainte

Orice creștin este încercat de un simțământ de adâncă evlavie când se apropie pentru prima oară de viața unui drept, monah nevoitor, preacuvios părinte sau sfânt al credinței noastre. Fiecare popor are înscriși, în paginile istoriei sale, sfinți și oameni aleși de Dumnezeu, ale căror nume strălucesc înaintea tronului dumnezeiesc.

Credinciosul popor ortodox bulgar nu are altă stea mai strălucitoare prin sfințenie, dreptate și adevăr, precum și prin viețuirea asemenea îngerilor, decât preacuviosul părinte Ioan, făcătorul de minuni din Rila.

Sfântul Ioan, întemeietorul Mănăstirii Rila, la începutul secolului al X-lea, a trăit într-o epocă istorică extrem de dinamică pentru Bulgaria. În anul 865, credinciosul cneaz bulgar Sfântul Boris a primit Sfântul Botez, aducând astfel creștinismul în Bulgaria. Ridicându-și statul pe stâlpii de neclintit ai credinței creștine, el a creat condiții prielnice pentru o revărsare îmbelșugată a darurilor Sfântului Duh asupra poporului bulgar.

Unul dintre bărbații înduhovniciți, eroi ai Duhului, ai desăvârșirii morale și ai sfințeniei, pe care Pronia dumnezeiască l-a ridicat ca luminător puternic pe înaltul Munte Rila, pentru a răspândi de acolo lumina dreptății lui Dumnezeu, lumina adevărului lui Hristos și a bucuriei în Duhul, a fost însuși Preacuviosul și de Dumnezeu purtătorul părintele nostru Ioan, făcătorul de minuni din Rila.

De numele și de pilda Sfântului Ioan din Muntele Rila sunt legate multe predanii și istorisiri minunate. Însă, așa cum se întâmplă cu toate personalitățile duhovnicești, atât sfânta sa viață, cât și minunile pe care sfântul le-a săvârșit nu pot fi consemnate în amănunt, deoarece duhovnicescul nu poate fi cuprins în normele strâmte ale limbii.

Prezenta carte este prima traducere în limba română a câtorva dintre cele mai vechi și autentice texte hagiografice (precum este viața anonimă) despre Sfântul Ioan din Rila. Prin intermediul ei, evlaviosul cititor român se apropie de simplitatea chipului Sfântului Ioan, luând puteri de viață dătătoare din puterea făcătoare de minuni, din înălțimea duhovnicească și din mijlocirea pentru noi a acestui bineplăcut cuvios al lui Dumnezeu. Vrednic de pomenire este și faptul că însuși fericitul patriarh al Bulgariei Eftimie de Târnovo ne-a lăsat, în secolul al XIV-lea, o istorisire a vieții Sfântului Ioan. Sfântul Eftimie este un mare luminător al Bisericii Bulgare și al întregii credințe ortodoxe, în perioada dinainte de ocuparea Peninsulei Balcanice de către turcii otomani. El a desfășurat o bogată activitate literar-cărturărească, o parte însemnată din opera sa fiind alcătuită din viețile de sfinți și sfinte, precum și panegiricele pe care el le-a alcătuit despre aceștia. Printre ele se numără și viața Sfântului Ioan din Rila, pe care traducătorii o supun, prin această carte, atenției cititorilor români. Prin intermediul scrierii sale, el a căutat să preamărească figura marelui sihastru din Muntele Rila, să înalțe prestigiul Bisericii, să ilustreze rolul ei de seamă în viața socială a statului, precum și să prezinte isihasmul.

Viața ascetului din Rila alcătuită de luminatul patriarh bulgar Eftimie constituie istorisirea deplină a vieții și a nevoițelor lui, precum și a strămutării moaștelor sale, după căderea Bulgariei sub dominația turcă, în anul 1393.

De o mare însemnătate este și Testamentul sfântului, inclus și el în paginile acestei cărți, testament ieșit chiar din mâna Sfântului Ioan la anul 941 (25 martie). Este unicul text care ne-a rămas direct de la sfântul, fiind păstrat într-un manuscris-copie din anul 1385. Testamentul sihastrului din Rila este plin de învățături și înduioșător, în același timp, prin ton, reprezentând de fapt un testament-regulă, scris de egumenul nou-întemeiatei Mănăstiri Rila și adresat întregii obști monahicești, „copiilor” săi duhovnicești, după cum îi numește chiar el. Povețele, învățăturile și îndrumările date și înrădăcinate în viața cotidiană a tinerilor monahi sunt prezentate într-o formă simplă, care cuprinde nenumăratele porunci și povețe concrete ale primului avă al Mănăstirii Rila.

Pe lângă cuvintele pline de însemnătate duhovnicesc-morală și existențială consemnate mai sus, cititorul are posibilitatea să cunoască, chiar dacă pe scurt, împrejurările în care a avut loc reînnoirea Mănăstirii Rila și istorisirea strămutării moaștelor Sfântului Ioan de la Târnovo în Mănăstirea Rila, consemnată în scris de diaconul Vladislav Grămăticul.

Consider că fiecare publicare a unei cărți de felul acesteia, cu caracter duhovnicesc, având drept criteriu al valorii credința creștin-ortodoxă și sfinții, este de un real folos pentru asigurarea hranei duhovnicești pentru omul contemporan, care este încercat, mai mult ca oricând, de foame duhovnicească. Credința pe care ne-au lăsat-o Sfinții Părinți, credință care hrănește ambele noastre popoare ortodoxe – cel bulgar și cel român – și prin care ne-am păstrat propria identitate de-a lungul veacurilor, este singurul nostru reazem astăzi, în năzuința noastră de a merge pe calea desăvârșirii duhovnicești. Pe calea aceasta avem ca ajutoare credincioase pe sfinții lui Dumnezeu, prin mijlocirea lor neîngrădită, sfinți care au strălucit în epoci, locuri și împrejurări istori-

ce diferite, atât în pustie, cât și în lume, în mănăstiri, dar și în mijlocul grijilor familiei. Viața și învățăturile sfinților, indiferent de națiunea în sânul căreia s-au născut, constituie punerea în lucrare a Evangheliei. Ajunși la desăvârșire prin credință și viață virtuoasă, ei ne unesc și pe noi, următorii și cinstitorii lor, cu Cel pe deplin desăvârșit – cu Dumnezeu.

Urmându-le lor, ne facem următori Mântuitorului Iisus Hristos, după sfatul Sfântului Apostol Pavel: „Deci vă rog să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos” (*I Corinteni* 4, 16).

Tuturor cititorilor le doresc ca Dumnezeu să binecuvânteze interesul lor în cele ale credinței și ale sfințeniei, spre folosul și desăvârșirea lor duhovnicească.

*Preot Prot. PETĂR TOTEV,
București, 2003*

Viața anonimă a Sfântului Ioan din Rila

*În această lună – octombrie, ziua a nouăsprezecea¹ – istorisirea vieții
preacuviosului părintelui nostru Ioan, cel ce s-a nevoit în pustia Rilei,
și a strămutării sfintelor sale moaște*

I. Fost-a acest părinte un om trăitor după duh, binecredincios și iubitor de Hristos, temător de Dumnezeu – slujindu-I Lui cu frică și cutremur.

El niciodată nu înceta a vărsa lacrimi, amintindu-și proroceștiile cuvinte rostite prin gura lui David: „Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda” (*Psalmi* 6, 6). Și, viețuind astfel, în mare evlavie, s-a hotărât să părăsească lumea. Preacuviosul Ioan era păstor, neavând nimic altceva în afară de un frate și un bou. Deci, gândind el să meargă în pustie, a luat împreună cu el boul și a pornit la drum. Și, fără ca cineva să știe, a plecat astfel din locul său de baștină.

¹ Sfântul Ioan din Rila are următoarele date de prăznuire: 18 august – ziua adormirii sale, 19 octombrie – aflarea moaștelor, 1 iulie – readucerea moaștelor sale la Rila. În unele minuni din cuprinsul acestei cărți, menționarea unor date diferite de pomenire a Sfântului Ioan se datorează fie faptului că minunile respective s-au petrecut fie înainte ca Biserica Ortodoxă Bulgară să adopte, în 1916, calendarul gregorian, care diferă cu 13 zile de cel iulian, folosit până atunci, fie la scurtă vreme după adoptarea calendarului nou, astfel că persoanele care relatează încă mai folosesc datele vechi. (*n. red.*).

Atunci, vrăjmașul diavol, care urăște tot binele, a intrat în inima fratelui său, care a vrut să-l întoarcă din cale, împreună cu alți oameni. Deci, l-au ajuns din urmă în câmpia zisă Mărdișta, sub stejarul cel de demult și, din îndemnul diavolului, au început să-l întoarcă de pe calea lui Dumnezeu. Și pentru aceasta, el le-a făcut o mare rugămintă, în numele lui Dumnezeu, cerând doar clopoțelul pe care-l purta boul, ca semn al lumii și ca aducere-aminte – ca să se știe cu ce a ieșit din lume Sfântul Părinte Ioan. Iar boul i l-au luat. Și cu sfințele lui mâini a legat Sfântul Părinte boul sub stejarul zis „cel de demult”. Iar din acea vreme până astăzi, se numește acel stejar „stejarul Sfântului Părinte Ioan”. Și până în zilele noastre se cunoaște urma legăturii în jurul stejarului – ca pecete rămasă de la Sfântul Părinte.

Așadar, întorcându-și de la ei sfânta lui față, s-a îndreptat către pustia Rilei și, uitându-se înapoi, nici nu i-a binecuvântat, nici nu i-a blestemat, ci numai le-a făcut un semn, spunând: „Rămâneți cu râsul și batjocura voastră!”

II. Apoi a pornit spre pustia Rilei și, ajungând în locul numit Goleț, a petrecut acolo șapte luni. Iar fratelui său din nou i s-a făcut atunci dor de el și a plecat să-l caute. Deci, mergând, l-a găsit în acest loc. Iar când l-a văzut Sfântul Părinte că vine spre el, s-a întristat și s-a rugat lui Dumnezeu astfel: „Dumnezeule, Părinte, Cerescule Atotțiitorule, temelia tuturor lucrurilor, Dumnezeire de neînchipuit, Fiule al lui Dumnezeu și Unule-Născut, Iisuse Hristoase, Cel Ce Te-ai întrupat pentru noi, căci chipul Tău purtăm, asemenea Mângâietorule și Duhule, Care de la Tatăl porcezi, Mângâietorule bun, fii întotdeauna cu mine și nu trece cu vederea lacrimile mele, căci Ție mă rog în toată vremea. Doamne Iisuse Hristoase, Împărate al cerului și al pământului, nu sunt vrednic să spun acestea, însă nădăjduiesc în marea Ta

milă, căci Tu ai spus: «Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide» (*Matei* 7, 7). Astfel, nădăduind în aceste cuvinte, îndrăznesc să-mi deschid gura mea, căci nu am alt Mângâietor și nici cui să-i spun durerea mea – nici tată, nici mamă. Tu știi viața mea încă dinainte de a mă naște, Tu ești Făcătorul meu, Tu ești mângâietorul meu, apărătorul și învățătorul meu Tu ești. Tu ești credința mea și întărirea mea ești Tu. Tu ești alinarea mea și bucuria mea ești Tu. Tu ești păzitorul meu și ajutorul meu ești Tu. Tu ești Făcătorul tuturor celor văzute și nevăzute, știute și neștiute. Tu ești Părintele meu, iar eu, păcătosul, mă rog Ție, Doamne, și nu am pe nimeni în ajutor, ci doar îmi întorc fața către Tine, singurul Dumnezeu, și numai în Tine mă laud și în Tine îmi găsesc mângâierea. Singur sunt în această pustie și nu am cu mine decât acest toiag.”

Atunci a venit glas din cer grăindu-i: „Bucură-te, luminătorule al acestui munte pustiu înzăpezit! Bucură-te, cel ales lucefăr strălucitor! Bucură-te, soare strălucitor peste pustia Rilei! Bucură-te, cel ce viețuiești în această pustie ca un înger în trup! Ridică-te acum, ia-ți toiagul tău și mergi în locul de sub munte, pregătit ție, unde vei afla o peșteră!”

III. Și, pornind la drum, a aflat peștera și s-a sălășluit în ea. Acolo nu pătrundea nici soarele și nu sufla nici vântul. Ci numai un înger venea la el, aducându-i mană de la Dumnezeu, în chip de măceșe. Astfel a petrecut el acolo, rugându-se lui Dumnezeu ziua și noaptea, fără odihnă, și niciodată nu se oprea din lacrimi când se ruga Domnului său.

Și, venind vrăjmașul înșelător, îi spunea părute cuvinte îngerești, voind să-l izgonească din acest sfânt loc. Dar nu a putut să-l clinească cu nimic. Nepotul Sfântului Părinte era cu el. A mers atunci vrăjmașul diavol și înșelător la fratele Sfântului Părinte, îndemnându-l cu astfel de cuvinte: „Am

aflat pe fratele tău și pe fiul tău împreună cu el, în pustie, unde soarele nu se arată, nici vântul nu suflă, ci sunt numai fiare. Iar fiul tău va fi sfâșiat de fiare.” Când a auzit fratele sfântului aceste cuvinte ale vrăjmașului, s-a mâniat și a pornit, cuprins de mânie, din îndemnul diavolului, ca să-l alunge din pustie. Pentru că nu știa unde să-l caute, înșelătorul diavol i-a spus: „Te voi conduce până în acel loc unde trăiește fratele tău, dar copilul tău de acum a fost deja mâncat de fiare”. Auzind aceste cuvinte, fratele sfântului s-a mâhnit pentru copilul său și i-a spus diavolului: „Prietene, du-mă în acel loc și eu voi face ceea ce dorești.” Și, pornind diavolul înaintea lui, au ajuns amândoi la locul unde pustnicea Sfântul Părinte Ioan. Iar când l-a văzut, părintele s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Dumnezeule Atotțiitorule, Putere neînfrântă, ajutor în nevoi ca și în bucurie, Păstorule, iubitorule de oameni și milostive Părinte, nădejdea celor fără de nădejde, Ajutătorule al celor ce se roagă Ție, Sprijinatorule al celor ce îndrăznesc la Tine, Mângâietorule al sărmanilor, auzi-mă, Doamne, fie-Ți milă de mine și mă izbăvește de acest trufaș vrăjmaș, îndepărtând de la mine durerea care mă cuprinde; arată-Ți mila Ta spre mine și mă mântuiește dimpreună cu toți cei care Ți-au plăcut Ție! Cu adevărat, Doamne, nu mă lăsa să fiu bucurie acestui vrăjmaș!” Și pe când se ruga el astfel, a venit fratele său, învățat de diavol, spunându-i cuvinte diavolești, dorind astfel să-l înșele și să-l scoată de pe calea lui Dumnezeu, ca să-l îndepărteze de chipul îngeresc. Sfântul Părinte Ioan, înțelegând că acestea nu sunt cuvintele fratelui său, ci sunt cuvintele înșelătorului diavol, care nu dorește binele, ci răul, a privit către cer, zicând: „Doamne Iisuse Hristoase, nu mă îndepărta de la fața Ta și nu mă părăsi în vremea ispitirii mele, ci mă izbăvește de dușmanul meu, precum ai izbăvit pe Daniel din gura leilor, pe Tecla de foc, pe Ana-

nia, Azaria și Misail din cuptorul cel de foc. Mântuiește-mă, Doamne, de acest urător de oameni, ca să străbat această viață trecătoare, și mă îndreaptă către pașnic liman, precum ai mers înaintea lui Israel, care a trecut prin mare ca pe uscat, însă pe vrăjmașii săi, marea i-a înghițit de vii. Așa, Doamne, tinde mila Ta spre mine și fă să piară acest ucigaș, care s-a ridicat asupra mea, și rușinează pe vrăjmașul meu, care se luptă cu mine. Pentru că Tu, Doamne, cunoști deșertăciunea omenească. Fii mie ajutor și fă să piară asupritorii mei, care se ridică împotriva mea și care nu cunosc poruncile Tale. Fă-i părtași chinurilor iadului și viermilor celor neadormiți, să le fie sălaș focul cel veșnic și să se învrednicească de veșnicele munci, «unde viermele nu doarme și focul nu se stinge» (cf. *Marcu* 9, 44). Iar robului tău, Doamne, dă-i întărire, îndrăzneală și ajutor ca să meargă pe căile Tale și să-Ți slujească în vecii vecilor!” Diavolul, auzind că Sfântul Părinte Ioan zice „Amin!”, s-a înfricoșat și a alergat la locul său, iar frațele a rămas. Și, înțelegând fratele puterea Sfântului Părinte, nu mai îndrăznea să zică ceva, pentru că rămăsese singur, căci vrăjmașul, care-l învățase cuvintele cele rele, voind prin aceasta să-l abată de la calea cea dumnezeiască, fugise. Iar frațele, apropiindu-se, îl ruga cu mare jale și multe lacrimi să-i slobozească fiul. Sfântul Părinte l-a slobozit, iar acela a plecat împreună cu tatăl său. Dar copilul era plin de credință. Și astfel, știindu-l evlavios, Părintele Ioan s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, să nu pierzi sufletul acestui drept și cu cei păcătoși să nu-l scrii!” Și a auzit Domnul rugăciunea Sfântului Ioan. Și în același ceas, la poruncă, un șarpe a mușcat copilul, care se întorcea pe drum împreună cu tatăl său. Tatăl s-a întors și i-a povestit Sfântului Părinte Ioan cele petrecute. Sfântul Părinte a ascultat cele despre copil și a preaslăvit pe Dumnezeu, zicând: „Doamne, primește su-

fletul acestui drept la odihnă, alături de Avraam, Isaac și Iacov!” Iar în ceasul acela, sufletul a ieșit din copil.

Tatăl lui l-a luat și l-a dus din acel loc. Sfântul Ioan a poruncit să-l ducă pe copil în locul numit Osenovo. Iar tatăl lui l-a îngropat și a plecat de acolo. Sfântul Ioan mergea în acel loc pentru acest suflet drept. Și a făcut aici sălaș de nevoie, iar pe șarpe l-a prefăcut în stană de piatră, ca să se cunoască puterea rugăciunii Sfântului Ioan. Și, venind, oamenii luau din ea pentru tămăduire de orice boală. Și a petrecut Sfântul Ioan în această peșteră trei ani și șase luni, fără să se arate.

IV. Și ieșind afară, a găsit o stâncă înaltă de 40 de stânjeni² și lată cât un scut mai mare. Și s-a cățarat pe această stâncă, petrecând pe ea șapte ani și patru luni. Nu se odihnea nici ziua, nici noaptea, bătându-și pieptul, plecându-și genunchii, vărsând lacrimi și omorându-și trupul cu postul și privegherea, prin geruri și vijelii, răbdând arșița și grindina, ori ploile – postind și priveghind ziua și noaptea. Îngerul Domnului urca la cer, înaintea lui Dumnezeu, nevoințele și răbdarea sa. Și, cunoscând Dumnezeu răbdarea sfântului, îngerul venea la el, aducându-i mană. Începătorul răutății a cunoscut că rugăciunea sfântului a fost primită la Dumnezeu și, mâniindu-se, a luat cu sine mulți alți diavoli, formând o ceată, și a mers la locul unde ședea pe stâncă Sfântul Ioan, rugându-se lui Dumnezeu. Ei au venit pe neașteptate, cu mare urgisire, socotind să-l îngrozească și dorind să-l alunge pe sfânt din acel loc. Dar n-au putut să-i facă nimic, pentru că îngerul lui Dumnezeu îl păzea și îl întărea. Și a fugit atunci diavolul, iar Sfântul Ioan se nevoia pe stâncă, rugându-se lui Dumnezeu multe zile și nopți, neîncetând a vărsa lacrimi. Diavolii, văzând nevoia lui, l-au aruncat de pe stâncă a cărei înălțime era de patruzeci de stânjeni. Cu toate că prin acel loc era o

² Unitate de măsură echivalentă cu aproximativ doi metri (*n. tr.*).

potecuță, sfântul n-a voit să ocolească, și pe unde îl aruncaseră jos, prin același loc s-a cățarat înapoi, iar stâncă de unde îl aruncaseră și pe care se nevoia sfântul era înaltă și povârnită; însă el primea toate acestea cu bucurie. Până în ziua de astăzi se cunosc urmele pașilor săi pe stâncă și sângele prelins din răni.

Și, smerindu-se, sfântul a privit către cer și a zis: „Doamne Atotțiitorule, nu mă părăsi, ci-mi fii mie ajutător împotriva acestor vrăjmași, izbăvește-mă și mă ajută să trec această viață scurtă și nu pomeni greșelile mele pe care le-am făcut cu cuvântul ori cu lucrul ori cu gândul, cu voie sau fără de voie, ci, ca un Dumnezeu milosârd, fii mie în ajutor, ca să nu zică nelegiuitul: unde este Dumnezeul său? De aceea, Doamne, grăbește și mă izbăvește de acest vrăjmaș, ca să se preamărească numele Tău în veci.” Iar când Sfântul Părinte a zis „Amin!”, în ceasul acela îngerul a bătut toaca de piatră și clopoțelul a sunat deasupra gropii în care se afla Sfântul Părinte, pustia s-a cutremurat și s-a tulburat ca un iezec, iar munții au răsunit ca un clopot.

Și când a auzit diavolul zicându-se „Amin!”, precum și toaca și clopoțelul, a fugit în locul care îi fusese pregătit, unde nu este lumină, ci întuneric veșnic. Și îndată a venit un înger din cer, de la Dumnezeu și i-a spus sfântului: „Îmbărbățează-te și întărește-te, preaiubitul meu! Eu întotdeauna sunt cu tine! Nu te înfricoșa, ci bucură-te, următorule al Prorocului și Înainte-mergătorului, căci și el a trăit în pustie și a iubit-o pe aceasta. El s-a născut din cea stearpă, iar tu din cea roditoare. Bucură-te, luceafărul Meu strălucitor în acest munte pustiu! Bucură-te, soarele Meu strălucitor în pustia Rilei! Bucurați-vă și voi, munți care ați primit pe luminătorul pustiei! Bucurați-vă, toate neamurile pământului, închinându-vă moaștelor pustnicului Ioan! Bucură-te și tu, pustie, căci ai